Materiallar to’plami · Conference Proceedings

“Iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlarni ta’minlash: global chaqiriqlar va milliy yechimlar(Fuqarolarning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlari: transmilliy muammolar va ularni hal etish mexanizmlari)”

01 October – 14 November 2026

UDK 33

IQTISODIY, IJTIMOIY VA MADANIY HUQUQLARNI TA’MINLASH: GLOBAL CHAQIRIQLAR VA MILLIY YECHIMLAR

AQLLI SHAHAR» SHAROITIDA RAQAMLI DAVLAT XIZMATLARI VA TADBIRKORLIK MUHITINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI (FARG‘ONA SHAHRI MISOLIDA)

Maftunaxon Rustamjon qizi Kodirova*

Farg‘ona davlat texnika universiteti Ishlab chiqarishda boshqaruv fakulteti Raqamli Iqtisodiyot yo’nalishi magistranti

✉ mkodirova505@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu tezisda «Aqlli shahar» konsepsiyasi doirasida raqamli davlat xizmatlari va tadbirkorlik muhitini rivojlantirishning iqtisodiy ahamiyati o‘rganiladi. Xususan, elektron xizmatlardan foydalanish, davlat boshqaruvida raqamli texnologiyalarni qo‘llash, tadbirkorlik subyektlari faoliyatini raqamlashtirish va investitsion muhitni yaxshilash masalalari tahlil qilinadi. Shuningdek, Farg‘ona shahrida raqamli xizmatlarni rivojlantirish imkoniyatlari va mavjud yo‘nalishlar ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot yakunida shahar iqtisodiy faolligini oshirishga qaratilgan amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar

aqlli shahar, raqamli davlat xizmatlari, tadbirkorlik, raqamli iqtisodiyot, elektron hukumat, investitsiya muhiti, innovatsiya, Farg‘ona shahri.

DOI: 10.5281/zenodo.24079865

KIRISH

Hozirgi vaqtda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi davlat boshqaruvi va tadbirkorlik faoliyatida yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Ayniqsa, shaharlar iqtisodiyotida axborot texnologiyalaridan foydalanish xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish, vaqt va xarajatlarni kamaytirish hamda boshqaruv jarayonlarini soddalashtirishga yordam bermoqda.

«Aqlli shahar» konsepsiyasining muhim yo‘nalishlaridan biri davlat xizmatlari va tadbirkorlik faoliyatini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirishdir. Bunda fuqarolar davlat xizmatlaridan elektron shaklda foydalanishi, tadbirkorlar esa o‘z faoliyatini raqamli platformalar orqali boshqarishi mumkin.

O‘zbekistonda ushbu jarayonlarni rivojlantirish uchun «Raqamli O‘zbekiston — 2030» strategiyasi muhim huquqiy asos hisoblanadi. Mazkur strategiyada elektron hukumatni rivojlantirish, raqamli iqtisodiyotni kengaytirish va davlat xizmatlarini takomillashtirish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan [1].

Tadqiqotning maqsadi «Aqlli shahar» sharoitida raqamli davlat xizmatlari va tadbirkorlik muhitining shahar iqtisodiyotiga ta’sirini o‘rganish hamda Farg‘ona shahri misolida ularni rivojlantirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqotda normativ-huquqiy tahlil, tizimli yondashuv, taqqoslash va mantiqiy umumlashtirish usullaridan foydalanildi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

O‘zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo‘yicha qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar ushbu tadqiqotning asosiy nazariy va huquqiy manbalarini tashkil etadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni bilan tasdiqlangan «Raqamli O‘zbekiston — 2030» strategiyasida davlat boshqaruvi, iqtisodiyot va ijtimoiy sohalarda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish vazifalari belgilangan [1].

Shuningdek, Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 18-yanvardagi 48-son qarorida «Aqlli shahar» texnologiyalarini joriy etish orqali shahar infratuzilmasini takomillashtirish, aholiga qulay sharoit yaratish va tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish masalalari nazarda tutilgan [2].

Mazkur hujjatlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, raqamli davlat xizmatlari va tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish shahar iqtisodiyotining samaradorligini oshirishda muhim o‘rin tutadi. Ayniqsa, davlat va biznes o‘rtasidagi munosabatlarni raqamlashtirish iqtisodiy jarayonlarning tezkorligi va shaffofligini ta’minlashga xizmat qiladi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Raqamli davlat xizmatlari shahar iqtisodiyotini rivojlantirishning muhim vositalaridan biri hisoblanadi. An’anaviy xizmat ko‘rsatish jarayonlarida fuqarolar va tadbirkorlar turli idoralarga murojaat qilish, hujjatlarni yig‘ish va navbat kutish uchun vaqt sarflaydi. Elektron xizmatlar esa ushbu jarayonlarni soddalashtirib, xizmatlardan masofadan foydalanish imkoniyatini yaratadi.

Farg‘ona shahri misolida ushbu yo‘nalishning ahamiyati shundaki, shahar iqtisodiyotida savdo, xizmat ko‘rsatish va kichik biznes faoliyati muhim o‘rin egallaydi.

Ushbu sohalarda raqamli texnologiyalardan foydalanish tadbirkorlarning ish jarayonlarini yengillashtirish va mijozlarga xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish imkonini beradi.

Birinchidan, elektron davlat xizmatlarining rivojlanishi tadbirkorlik subyektlari uchun qulay sharoit yaratadi. Korxonani ro‘yxatdan o‘tkazish, soliq hisobotlarini topshirish, turli ruxsatnomalarni olish va davlat organlariga murojaat qilish kabi jarayonlarning elektron shaklga o‘tkazilishi vaqt va ortiqcha xarajatlarni kamaytiradi. Bu esa yangi tadbirkorlik subyektlarining tashkil etilishiga va mavjud biznes faoliyatining kengayishiga ijobiy sharoit yaratishi mumkin.

Ikkinchidan, raqamli platformalardan foydalanish kichik biznesning bozor imkoniyatlarini kengaytiradi. Masalan, elektron savdo, internet orqali to‘lovlarni amalga oshirish va onlayn reklama xizmatlari tadbirkorlarga ko‘proq mijozlarni jalb qilish imkonini beradi. Ayniqsa, kichik korxonalar uchun bunday texnologiyalar katta mablag‘ sarflamasdan o‘z mahsulot va xizmatlarini kengroq auditoriyaga taklif etishda muhim ahamiyatga ega.

Uchinchidan, shahar boshqaruvida raqamli monitoring tizimlaridan foydalanish iqtisodiy qarorlar qabul qilish sifatini oshiradi. Transport harakati, kommunal xizmatlar va shahar infratuzilmasi holati to‘g‘risidagi ma’lumotlarni yagona tizimda kuzatish mavjud muammolarni tezroq aniqlashga yordam beradi. Farg‘ona shahrida faoliyat yuritayotgan Raqamli monitoring markazi shahar infratuzilmasi, xavfsizlik va xizmatlarni real vaqt rejimida kuzatishga mo‘ljallangan raqamli boshqaruv vositasi sifatida ushbu yo‘nalishga misol bo‘la oladi [3].

To‘rtinchidan, raqamli xizmatlarning rivojlanishi investitsion muhitga ham ta’sir ko‘rsatadi. Investorlar uchun hudud to‘g‘risidagi ma’lumotlarning ochiqligi, davlat xizmatlaridan foydalanish qulayligi va biznes jarayonlarining shaffofligi muhim ahamiyatga ega. Shu sababli Farg‘ona shahrida raqamli boshqaruv tizimlarini rivojlantirish yangi investitsiya loyihalarini jalb qilish uchun qo‘shimcha imkoniyatlar yaratishi mumkin.

Beshinchidan, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi yangi kasblar va ish o‘rinlariga bo‘lgan talabni oshiradi. Dasturlash, ma’lumotlarni tahlil qilish, elektron savdo va raqamli marketing kabi yo‘nalishlarda

mutaxassislarga ehtiyoj ortib boradi. Bu esa yoshlarning zamonaviy kasblarni egallashi va mehnat bozorida raqobatbardosh bo‘lishiga yordam beradi.

Shu bilan birga, raqamli xizmatlarni rivojlantirishda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, aholining raqamli savodxonligi yetarli bo‘lmasligi, ayrim tadbirkorlarning zamonaviy texnologiyalardan foydalanish tajribasi kamligi, internet sifati va axborot xavfsizligi bilan bog‘liq masalalar ushbu jarayonga ta’sir qilishi mumkin.

Muallif fikricha, Farg‘ona shahrida raqamli davlat xizmatlari va tadbirkorlik muhitini rivojlantirish uchun quyidagi takliflarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

Birinchidan, kichik biznes vakillari uchun elektron davlat xizmatlari va raqamli platformalardan foydalanish bo‘yicha amaliy o‘quv kurslarini tashkil etish zarur.

Ikkinchidan, mahalliy tadbirkorlik subyektlarini elektron savdo va raqamli to‘lov tizimlaridan foydalanishga keng jalb qilish lozim.

Uchinchidan, shahar iqtisodiyotiga oid ochiq ma’lumotlar bazasini rivojlantirish va investorlar uchun zarur iqtisodiy ma’lumotlardan foydalanish imkoniyatini kengaytirish kerak.

To‘rtinchidan, shahar boshqaruvida raqamli monitoring natijalaridan foydalanib, iqtisodiy va infratuzilmaviy muammolarni tezkor aniqlash tizimini takomillashtirish maqsadga muvofiq.

Beshinchidan, raqamli xizmatlardan foydalanish imkoniyati cheklangan aholi qatlamlari uchun maslahat va amaliy yordam xizmatlarini rivojlantirish kerak.

Ushbu takliflarning amalga oshirilishi davlat xizmatlari samaradorligini oshirish, tadbirkorlik faoliyatini qo‘llab-quvvatlash va shahar iqtisodiyotida raqamli texnologiyalardan foydalanish ko‘lamini kengaytirishga xizmat qilishi mumkin.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, «Aqlli shahar» konsepsiyasi doirasida raqamli davlat xizmatlari va tadbirkorlik muhitini rivojlantirish shahar iqtisodiyotining zamonaviy talablar asosida shakllanishida muhim ahamiyatga ega. Elektron xizmatlar davlat va fuqarolar o‘rtasidagi munosabatlarni soddalashtirsa, raqamli biznes platformalari tadbirkorlarning bozor imkoniyatlarini kengaytiradi.

Farg‘ona shahri misolida raqamli monitoring, elektron davlat xizmatlari, elektron savdo va raqamli to‘lov tizimlarini rivojlantirish uchun muhim imkoniyatlar mavjud. Ushbu yo‘nalishlarni izchil takomillashtirish orqali tadbirkorlik faoliyatini qo‘llab-quvvatlash, investitsion muhitni yaxshilash va iqtisodiy boshqaruv samaradorligini oshirish mumkin.

Shunday qilib, «Aqlli shahar» konsepsiyasining muvaffaqiyati nafaqat yangi texnologiyalarni joriy etish, balki ulardan aholi, tadbirkorlar va davlat boshqaruvi manfaatlari yo‘lida samarali foydalanishga ham bog‘liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni. «Raqamli O‘zbekiston — 2030» strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. https://lex.uz/docs/-5030957

2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 18-yanvardagi 48-son qarori. «O‘zbekiston Respublikasida “Aqlli shahar” texnologiyalarini joriy etish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida». https://lex.uz/uz/acts/-4171067

3. Farg‘ona shahar Raqamli monitoring markazi. Rasmiy veb-sayt. https://aqllishahar.uz/

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 16-sentabrdagi PQ-286-son qarori. «Respublikaning hudud, soha va tarmoqlarida raqamli texnologiyalar joriy etilishini yanada jadallashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida». https://lex.uz/